

מסורת הש"ס

בשלושה פרקים פרק רביעי תענית

לא

עין משפט
נר מצוה

(א) זכרות מה: (ב) זכר
קפא: (ג) גילי ע"י דמיון
(ד) גילי יוסף ק"ו א"י זכר
וע"ש בנב"ש: (ה) זכר
למלא אלא כן למלא מלא יוסף
מנ רב יוסף תקבירה
אמינה: (ו) נפסחים פב.
וע"ן: (ז) ע"י הגי' בע"מ.
(ח) כמותו ע"י: (ט) נגלה
ש"ל אל יך לזכר וגו' ע"י
פרש"י בתורה ובמכות יא.
ובסוטה מג"ג: (י) ד"ה אפילו
אחרי ד"ה לר"ן: (יא)

לאיזה שירצה יעלו. הושע בן אלה רשע היה דכתיב (מלכים
ב ז') ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל. והיינו
דקאמר רק שזכר את הפרוסדות ואמר לאיזה שירצו יעלו:
הרוגי ציפור. ציפור הנזקין (גיטין 97 ב'): **מלכות**. לפי
שהן לחין ומאוזנין הזמן אין כח
בזמנה ליישן וחיישין מפני
התולעת לפי שעץ שיש בו תולעת
פסול למערכה כדאמרין (מדות
פ"ב מ"ה): **יום סדר מגל**.
שצרת הגרון שפסק החוטב
מלחטוב ע"ש: **מלאן ואילך**.
מחמשה עשר זכר ואילך דמוסף
לילות על הימים לעסוק בתורה
יוסף חיים על ש"ס: **דלא**
יוסף. לעסוק בתורה לילות:
הקבירה אימיה. כלומר ימות
זלא עמו: **זס מלך**. אף על פי
שהיה לה שואלת מצת כהן גדול
כ' שלא לבייש את השואלת
מתוך שאין לה: **מכס כהן**
גדול. שהוא קרוז וסומן למלכות:
סגן. כהן חשוב ממונה תחת כהן
גדול להיות תחמיו ציוס הכפורים
אס יארע פסול זכהן גדול
ציוס הכפורים ישמש זה הסגן
תחמיו: **משוה מלחמה**. הוא הכהן
המכריז במלחמה (י' מי האיש יירא
ורן הלכז וגו' (דברים ט): **אפילו**
מקופלין ומונחין בקופסא. אישקר"ן:
לביטן עזילה. כולן שלא לבייש את
שצרכיה עזילה: **שאיין אשה אלא**
לנשים. אס צניך יהיו מיוחסין הכל
קופלין עליהם צין זכרים צין
נקבות: **על מנה שפעטרונו**
זוהבים. שאחרי הנישואין תתנו
מלחמה כלומר וזכר שתתנו לנו
מלכותים נאים: **מחול**. כצד לזון
מחול הכרס (כלאים פ"ד מ"ב):

תורה אור השלם

1. ואמר ביום ההוא הנה
אליהו זה קרינו לו
ויושיענו זה יי קרינו לו
נגילה ושמחה
בישועתו: ישעיהו כה ט

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מלאי כ"י דלא
מוסף יוסף ומשום הכי
קבעו נגמלה מלא:

לעני רש"י

אישקר"ן. קופסה בעיקר
לחכשיטים.

מוסף רש"י

ואמר רב מתנה כו'. ולכן
שמתו שזכי לקבורה ושלא
הקרימו (רשב"ם ב"ב ע"בא).
הטוב והמטיב. צרכת
הטוב והמטיב שצרכת
הטוב תקנו בזהו יוסף.
דמן המורה ליה אלא
שלא לששועת. כדפסק לן
מחיל קרא וצרכת את
ה' אליהו על הארץ וגו'
(שם). שפסקו מלכרות
עצים. מתקן ועד ט"ו זכר
היו כותמים ע"ש לר"ן
המערכה לכל השנה, ממלך
ואלך משש כח התמה, וש
בע"ש לתלמידי ומעלין ע"ן
וגם יגדל תולעת ודלמתיק
במדרש איכה ר' יעקב ב'י
וכל ע"ן שהוא נקנץ איט עושה
מחול. יום תבר מגל. שמשנה
הקדומות שאין לזכר ע"ש
לזכר. יום תבר מגל. שמשנה
הקדומות שאין לזכר ע"ש
לזכר. יום תבר מגל. שמשנה
הקדומות שאין לזכר ע"ש
לזכר.

תיקנו ביבנה הטוב והמטיב. פירוש זכרתי המזון ומש"ה תקנו
יותר על היין הטוב והמטיב טפי מנשאל דברים לפי
שהיו [כמון] גדר זכרם ולא נסכרו: **יום תבר מגל**. פירוש
שמועין מלכרות ע"ש למערכה פירוש משום שחלש כחה של
חמה ומגדלין התולעים בזילות
וע"ש מתולעים פסולים למערכה
כדלמר [צמדות] (פ"ב מ"ה)
שהכניסו בעלי מומין הס מנקרים
הע"ש ומסירין הע"ש מתולעים
שפסולות למערכה:
דלא מוסף יוסף. פ"י אומן
שאינו מוסף מן הלילות על
הימים יוסף: **מלאי יוסף** תקבירה
אימיה. תימה וכי היה מסופק מלא
יוסף אלא נגלה לומר דלא מוסף
יוסף (ב) ומיהא קצתי גמרה מלא יוסף
אלל לעולם הוה ידע דיאסף הוא
לזון מיתה כדכתיב (בראשית מט)
ויגוע ויאסף אל עמו: **כל אחד**
ואחד מראה הקדוש ברוך הוא
באצבעו שנאמר הנה אליהו זה
קוינו לו וגו' נגילה ושמחה בישועתו:
הדרן עלך בשלושה פרקים
וסליקא לה מסבת תענית

רבינו הגנאל
רב מתנה [אמר] יום
לשנתון הרוני ביתר
לקבורה. וכו' ביום תיקנו
הטוב והמטיב, הטוב שלא
הסריתו והמטיב שנתנו
לקבורה. יום שפוסקין בו
לכרות עצים למערה,
כדנתיא נ"ן [א] הגדול אומר
מ"ו באב תשש כחה של
חמה ולא היו כורתין עצים
למערה מפני שאין יבשין.
וכיון שאין יבשין מתליעין.
וקא, יום תבר מגל.
כלומר, מעתה אין אנו
צריכין מגל לתחור בו
עצים. [ומכאן ואילך]. פי
מ"ו באב, מי שמוסף מן
הלילה ליום, כלומר, עומד
בלילה ושונה שכבר האריך
הלילה, ומי שלא יוסף
תקבירה אימיה, שאינו מן
החכמים שמגדלין שינה
מענייהן בעולם [הזה]
וחיים לעולם הבא.
הדרן עלך
בשלושה פרקים

רבינו גרשום
יום שפוסקין מלכרות
עצים למערה. ומיכן
ואילך מוספין לעסוק
בתורה. תשש כחה של
חמה. ואינה מייבשת
העצים. יום תבר מגל.
כלומר, מיכן ואילך אין
צריכין המגל לכרות עצים.
ולא מוסף. מלילות על
הימים לעסוק בתורה,
[ויסוף]. לפי שכבר גדולין
הלילות. [כל הפלים].
המשאלות זו לזו טענות
טבילה, שמא נדה הין.
אפי' מקופלין. חיישין
שמה ישבה עליהן נדה.
לעשות מחול להצדיקים.
שהצדיקים עושין מחול
והקב"ה יושב באמצע.

רבינו גרשום
יום שפוסקין מלכרות
עצים למערה. ומיכן
ואילך מוספין לעסוק
בתורה. תשש כחה של
חמה. ואינה מייבשת
העצים. יום תבר מגל.
כלומר, מיכן ואילך אין
צריכין המגל לכרות עצים.
ולא מוסף. מלילות על
הימים לעסוק בתורה,
[ויסוף]. לפי שכבר גדולין
הלילות. [כל הפלים].
המשאלות זו לזו טענות
טבילה, שמא נדה הין.
אפי' מקופלין. חיישין
שמה ישבה עליהן נדה.
לעשות מחול להצדיקים.
שהצדיקים עושין מחול
והקב"ה יושב באמצע.

רבינו גרשום
יום שפוסקין מלכרות
עצים למערה. ומיכן
ואילך מוספין לעסוק
בתורה. תשש כחה של
חמה. ואינה מייבשת
העצים. יום תבר מגל.
כלומר, מיכן ואילך אין
צריכין המגל לכרות עצים.
ולא מוסף. מלילות על
הימים לעסוק בתורה,
[ויסוף]. לפי שכבר גדולין
הלילות. [כל הפלים].
המשאלות זו לזו טענות
טבילה, שמא נדה הין.
אפי' מקופלין. חיישין
שמה ישבה עליהן נדה.
לעשות מחול להצדיקים.
שהצדיקים עושין מחול
והקב"ה יושב באמצע.

הדרן עלך בשלושה פרקים

וסליקא לה מסבת תענית

הדרן עלך בשלושה פרקים

וסליקא לה מסבת תענית

הדרן עלך בשלושה פרקים

וסליקא לה מסבת תענית

הדרן עלך בשלושה פרקים

וסליקא לה מסבת תענית

הדרן עלך בשלושה פרקים

וסליקא לה מסבת תענית

רבינו גרשום

יום שפוסקין מלכרות
עצים למערה. ומיכן
ואילך מוספין לעסוק
בתורה. תשש כחה של
חמה. ואינה מייבשת
העצים. יום תבר מגל.
כלומר, מיכן ואילך אין
צריכין המגל לכרות עצים.
ולא מוסף. מלילות על
הימים לעסוק בתורה,
[ויסוף]. לפי שכבר גדולין
הלילות. [כל הפלים].
המשאלות זו לזו טענות
טבילה, שמא נדה הין.
אפי' מקופלין. חיישין
שמה ישבה עליהן נדה.
לעשות מחול להצדיקים.
שהצדיקים עושין מחול
והקב"ה יושב באמצע.

ומהאין לו לזה ואומרים, הנה אליהו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ושמחה בישועתו.
הדרן עלך בשלושה פרקים

הדרן עלך בשלושה פרקים

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

(*) הדרן עלך מסכת תענית והדרן עלך. דעתן עלך מסכת תענית ודעתך עלך. לא נתגשי מינך מסכת תענית ולא נתגשי מינך לא בעלמא דתיך ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אמנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא. (**)

בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורקב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך בית ישראל. ונהיה כלנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחבמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייאתני: ברוך אתה יי למדני:

חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משכימים והם משכימים. אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים. אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינן מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים. אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת. שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בה:

יהי רצון מלפניך יי אלהי בשם שעזרתני לסיים מסכת תענית בן תעורני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם ללמוד וללמוד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולרועי שלא תמוש התורה מפי ורעי ורעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחק. פי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עשר וקבוד: יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא. ולאחיא מתיא. ולאספא לחיי עלמא. ולמבנא קרתא דירושלם, ולשכלל היכליה בגוה. ולמקער פולחנא נוכרה מארעא. ולאחנא פולחנא דשמאי לאתריה, ומליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה, ויצמח פרקנה ויקרב משיחהו. בחיובו ובגימיוכו ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן. יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא. לעלא מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן, ועל תלמידיהו ועל כל תלמידי תלמידיהו, ועל כל מאן דעסקין באורייתא, די באתרא (קדישא) הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחי אריכי ומוזני ריחיי ופרקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמאי וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא ברחמי יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

(*) פי' הגון על זה מנאכ בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג. כספר זיוות ח"א פ"ג, (***) כיומאן וסוף משנת רמ"א ז"ל וכן בסוף י"ש כ"ב כמובן רמזים על הזכרת שמות הללו.